

Autor: Romano Vulpitta

Romano Vulpitta je bývalým italským diplomatem a odborníkem na japonskou literaturu. Tento římský rodák úspěšně absolvoval právnickou fakultu římské univerzity a v roce 1964 získal zaměstnání na italském ministerstvu zahraničí. Od roku 1972 do roku 1975 působil jako profesor moderní japonské literatury na univerzitě v Neapoli. Poté se přestěhoval do Japonska, kde mu bylo nabídnuto místo profesora na univerzitě Sangyo v Kjótu, se specializací na evropská podnikatelská studia a japonsko-evropská srovnávací studia. Je autorem knih s názvem „Podmínky pro nepřemožitelnost: Jojūrō Jasuda“ (Fuhai no jōken: Yasuda Yojūrō to sekai no shichō, Tokio: Chūō Kōronsha, 1995) a „Přemítání o světě a o Mussolinim: Příběh Itálie.“ V současnosti je již v penzi a žije v Japonsku. Následující text je přednáškou z října 2012.

1) Pozitivní vnímání Mišimy ze strany italských nacionalistů

V letošním roce jsme si připomněli 90. výročí Mussoliniova pochodu na Řím. Velký sen, jenž pohltit celý italský národ, byl též inspirací pro Jukio Mišimu, bez ohledu na rozdílnost forem a jejich vnějškových vyjádření.

Nyní bych se chtěl věnovat otázce, proč je Jukio Mišima tak populárním mezi italskými nacionalisty. Jak je možné, že se Mišima stal jejich hrdinou? Itálie je zemí číslo 1 v otázce překladu a publikace Mišimova literárního díla. Do dnešního dne zde vychází nové překlady jeho knih, včetně reedic jeho dříve publikovaných děl. Mimoto jsou v Itálii vydávány i jeho projevy a přednášky, o jeho životě a díle se točí filmy, na motivy jeho prací bylo složeno i několik oper. Tento výčet však zdaleka není úplný.

Mišimův film s názvem „Patriotismus“ (*Yūkoku*) byl promítán v roce 2009 a při této příležitosti

jsem byl pozván, abych zde prezentoval svou přednášku, jíž jsem nazval „Jukio Mišima a italský romantismus.“ V březnu 2012 jiný italský autor zprostředkoval uvedení Mišimova díla „Hlasy hrdinských duší“ (*Eirei no koe*) v Římě.

Mezi italskými fašisty, zejména těmi později narozenými, se Mišima těší obrovské popularitě. Váží si ho více jakožto myslitele a herce, než jako spisovatele. Obdivují jej coby hrdinu, jenž položil svůj život ve jménu tradiční japonské kultury, a nahlíží na něj jako na ztělesnění Japonska – národa samurajů a kamikaze. Mišima se v očích mnoha italských neofašistů stal zidealizovanou perzónou, nakolik jej vnímají prizmatem vlastního hodnotového systému. V následujících odstavcích bych se rád pokusil objasnit vztah Mišimy k fašismu a styčné body této ideologie s hodnotami zakotvenými v Mišimových literárních dílech.

2) Mišimův náhled na fašismus

Italští fašisté hleděli na Japonsko s obdivem již před započítím 2. světové války. I dnes se stále najde mnoho Italů, kteří Japonsko považují za starého dobrého válečného spojence. I přesto, že se v červenci roku 1943 italská vláda v čele s Pietrem Badogliem vzdala do rukou Spojenců, existovala stále spousta Italů, jež si přála pokračovat ve válce na straně Osy. Poté, co byl Mussolini osvobozen německými oddíly a stal se hlavou Italské sociální republiky, byli její občané Japonsku velmi srdečně nakloněni a jejich postoje převzaly jejich děti i vnoučata.

Jak v dnešní Itálii, tak i v Japonsku existuje silná tendence vnímat Mišimu coby ztělesnění japonského fašismu. Poprvé se Mišima zmínil o fašismu, když oficiální periodikum Komunistické strany Japonska „Strážce“ označilo za fašistické jeho literární dílo „Krásná hvězda“ (*Ucukuši hoši*) pojednávající o několika intelektuálech navrátilých se zpět do primitivních a divokých pravěkých časů pomocí kritického stavu, vyvolaného extrémními podmínkami a vyhladověním na samou hranici smrti. Kritikové dílu vytýkali antiintelektuální postoje a krutost, jež prý byly průvodními znaky fašismu a nacismu.

Tato debata týkající se údajných Mišimových fašistických sklonů se táhla zhruba rok, avšak dané téma je v Japonsku i v zahraničí přetřásáno až do dnešních dnů. Zmíněná tvrzení si za svůj podklad berou Mišimův patriotismus, monarchismus, militarismus, antikomunismus a zpochybňování demokracie, jež podle kritiků číselly z jeho literárních děl.

Jaká je tedy reálná souvztažnost mezi Mišimou a fašismem? Mišima si ve svých studentských

létech Mussoliniho vážil, což dokumentují jeho deníkové zápisy z roku 1940, v nichž Mussolini zaujímá čestné místo. Nelze též nezmínit Mišimovo drama „Můj kamarád Hitler“, dokumentující Mišimův zájem o Hitlerovu osobu. Ani tato fakta však nedostačují k tomu, abych mohli Mišimu nazývat fašistou.

Osobně považuji za důležitější fakt, že se Mišima řadil k obdivovatelům Gabrielle d'Annunzia, který prostřednictvím svých básní významně napomohl formování fašistických myšlenek a hodnot. To, že Mišima nalézal v d'Annunziově tvorbě nemalou inspiraci, minimálně nepřímo naznačuje, že jevil o fašistické hodnoty zájem a byl jimi ovlivněn.

3) Jazyk, který přitahuje fašisty

Jak jsem již výše poznamenal, mezi důvody pro nahlížení na Mišimu coby na fašistu patří jeho patriotismus, monarchismus a militarismus. Tento náhled však považuji za vcelku povrchní, nakolik je odvozen z předpojatého ztotožňování politické filosofie fašismu s militaristickými, reakčními a násilnickými tendencemi. Nyní bych se tedy rád zaobíral charakteristikou Mišimovy literatury a hodnotovým systémem fašismu.

Hovořit o fašismu z politického úhlu pohledu skýtá mnohá úskalí, neboť doposud nebyla vytvořena jeho komplexní definice. V oblasti politických věd a historii ideových proudů zůstává fašismus stále jedním z nejspornějších témat. Existuje tolik výkladů fašismu, kolik je na světě fašistů, každý z nich se přitom považuje za toho opravdového.

Když se chceme namísto fašismu coby politické filosofie zaobírat fašistickými hodnotami v Mišimově literatuře, je třeba analyzovat jeho náhled na svět a na život, a zároveň též jeho hodnotový žebříček. Zaměříme-li se na některé z Mišimových prací, konkrétně na díla „Zpověď masky“ (*Kamen no Kokuhaku*) nebo „Zlatý pavilón,“ (*Kinkakudži*) zjistíme, že jim bylo dopřáno chvály i ze strany levice, bez ohledu na ideologické odlišnosti, avšak některé z jeho dalších děl, mezi něž lze zařadit například „Patriotismus“, „Hlasy hrdinský duší“ nebo „Slunce a ocel“ byly těmito kruhy jen zřídka vyzdvihovány, ne-li šmahem odmítány.

Tituly, jako již zmíněný „Patriotismus,“ se však dočkaly ohlasu a souhlasných reakcí nikoli pouze v Itálii, nýbrž i mezi ostatními nacionalisty. Italští neofašisté instinktivně porozuměli dílům „Mladému samuraji“ a „Hagakure: Cesta samuraje“ a náležitě je i ocenili. Bylo tomu tak spíše z důvodů jazykových než ideologických, neboť je to především Mišimův literární jazyk, jenž neofašisté shledávají atraktivním.

Významy klíčových slov a emoce, jež tato obsahují, se mohou lišit v závislosti na úhlu pohledu jednotlivého čtenáře. Termíny jako „vlast“, „národ“, „sebeobětování“, „hrdina“, „akce“, „historie“ nebo „armáda“ tak mohou vyvolávat rozličné interpretace a reakce podle toho, jakým způsobem daná osoba smýšlí. V případě Mišimy a italských fašistů však došlo k vzájemnému významovému porozumění.

Podařilo se mi setkat se s Jojūrō Jasudou, když již byl v pokročilém věku. I přes náš rozdílný věk a kulturní zázemí jsem porozuměl významům jeho slov. Jazyk totiž zahrnuje i svoji

emocionální stránku, jíž demonstrují mimo jiné i výše zmíněná klíčová slova, jež naznačují, jak dotyčný nahlíží na svět, lidstvo a život jako takový. Pokud najdeme společnou řeč, sdílíme i společné světonázory a hodnotový žebříček.

4) Epochální Pochod na Řím

V dnešní době se fašismus stal velice démonizovaným termínem, což je dle mého názoru v nemalé míře zapříčiněno jazykovou interpretací. Termín „fašismus“ dnes obsahuje mnoho negativních konotací pozměňivších jeho prapodstatu, což lze vnímat jako příklad jazykové duality. Špatné světlo, jež na něj bylo vrháno, se rozšířilo po celém světě. Tento fakt může sloužit coby křiklavý důkaz vítězství levicových intelektuálů a politiků ve „válce slov.“ Ti totiž dosáhli toho, že jejich žargon pronikl do masmédií a stal se podkladem pro formování veřejného mínění v celém světě.

Kupříkladu termín „pravice“ je v celosvětovém mínění vnímán převážně negativně, zatímco v případě „levice“ je tomu trochu jinak. Termín „konzervativní“ nabyl poměrně nelichotivého významu, avšak adjektivum „progresivní“ (pokrokový) je vnímáno v příznivějším světle. Levici se ve snaze o prosazení jejího jazyka ve světě povedlo úspěšně ukotvit i hodnoty v něm obsažené. Následkem toho se slovo „fašismus“ stalo invektivem, jejíž význam je neustále roztahován a nepravdivě pozměňován, viz. „Americká politika je fašistická,“ „Stalin byl fašista,“ „Al-Káida je fašistická organizace,“ atd. Cokoli je třeba démonizovat, je označeno za „fašistické,“ následkem čehož byl „fašismus“ zbaven svého původního významu a stal se naprosto vágním pojmem.

Před 2. světovou válkou však na fašismus nebylo nahlíženo s takovým opovržením jako nyní. Existovalo na něj vícero náhledů, ty však byly v průběhu času pozměňovány. Samozřejmě, levice jej již od samotného počátku ztotožňovala s reakcionářstvím a diktaturou. K rapidnímu zneužívání tohoto pojmu docházelo především ve 20. letech, kdy italští komunisté tento termín propůjčili i svým sociálně demokratickým soupeřům (*sociálfašisté*), po nástupu Mussoliniova režimu a následné politické a ekonomické stabilizaci Itálie však fašismus sehrál pozitivní roli v pozvednutí prestiže země v mezinárodním měřítku. Ve 30. letech se ve světě zrodilo přesvědčení, že fašismus napomůže zformovat nový světový řád, v mnoha zemích byly zakládány nové fašistické strany.

Jak jsem již zmínil na samotném začátku, připomínáme si 90 let od Mussoliniova Pochodu na Řím, k němuž došlo 28. října 1922. Jeho nástup k moci vyvolal v dané době masivní odezvu po celém světě. Během 1. světové války vypukla v Rusku revoluce, která zrodila vůbec první komunistický režim ve světě. Komunisté následně uchwátily moc v Maďarsku a výrazně rozšířili svůj vliv v Německu a v Itálii. Stojíce tváří v tvář sílícím komunistickým hnutím po celé Evropě a naléhavě cítilce hrozbu revoluce se italští fašisté odhodlali k činu, aby eliminovali hrozbu ze strany levice, a rozpoutali revoluci stojící v rozporu s tou, jež se odehrála v Rusku a rovněž tak i s Velkou francouzskou revolucí. Přesně zde leží epochální význam Pochodu na Řím.

Italskému fašistickému hnutí vdechlo život zformování úderných oddílů v roce 1919. Tyto

legendární „Černé košile“ si během krátkého období poradily s nejrůznějšími levicovými skupinami spřízněnými se socialistickou a komunistickou stranou, což zapříčinilo postupný nárůst popularity celého hnutí následně rezultující v převzetí moci v zemi. Ještě ve volbách v roce 1919 totiž Mussolini získal titěrných 5000 hlasů a prohrál volby o mnoho koňských délek, již v roce 1921 však získal 100 000 hlasů v Miláně a Bologni a stal se absolutním vítězem volebního klání. Tento fakt je opravdu povzbudivý, zvláště když si představíme, že by se takto během tří let změnilo dnešní Japonsko. Každopádně je nezpochybnitelné, že k úspěchu Pochodu na Řím nenapomohlo vyhrožování italskému lidu a atmosféra strachu, nýbrž získání všeobecné podpory všech složek národa.

5) Vzestup Mussoliniho popularity v počátcích období Šówa

Zaměřme se nyní na reakci Japonska na nástup fašistického hnutí v Itálii. Již před Pochodem na Řím zde byl vysledovatelný zájem o italské fašistické hnutí, na něž mnozí pohlíželi s neskryvanými sympatiemi. Tři členové japonského parlamentu se dokonce v Římě setkali s Mussolinim pouhé dva měsíce před památným pochodem.

Japonským nacionalistům podle všeho poskytly úspěchy italských fašistů nemalé povzbuzení. Generál **Sadaro Araki** si do svého deníku zapsal na adresu fašismu pochvalné poznámky. Jedna známá historka se zmiňuje o japonském teoretikovi nacionálního socialismu **Motojuki Takabatem**, který poté, co se na jednom banketu dozvěděl horkou novinku o Pochodu na Řím, vykřikl „Ať žije Mussolini!“ a ze samé radosti začal jásat a radostně gestikulovat. Byla též zformována japonská obdoba „Černých košilí“ a jako houby po dešti začala vznikat sociální hnutí, jež svou inspiraci čerpala právě v italských úderných oddílech.

Japonská politika i ekonomika procházely v začátcích éry Šówa vážnou krizí. Během té doby došlo k dalšímu nárůstu Mussoliniho popularity. Vzhledem k tomu, že celosvětová ekonomická krize vyvolala nárůst Mussoliniho popularity po celém světě, i v Japonsku se napjatě očekávalo, kdo se stane jeho místní obdobou.

O Mussolinim v té době vycházelo mnoho publikací ať již akademického nebo populárně naučného rázu, do svého obsahu jej zařazovaly i tituly pro děti, například encyklopedie velkých mužů západního světa. Rovněž tak byly o něm točeny filmy a dokonce i opery. V roce 1928 vyprodukovali režiséři tokijského divadla **Meidži-za** typické japonské taneční drama **kabuki** zabývající se právě osobou Mussoliniho. Hlavní roli v něm ztvárnil populární představitel tohoto divadelního žánru **Sadanži Ičikava** a dostalo se mu za ní spousty nadšených ohlasů. Mussoliniho popularita v Japonsku nebyla výhradně fenoménem 20. let, přetrvala až do konce 2.světové války. Jejím hlavním důvodem bylo Mussoliniho charisma a jeho vzestup na nejvyšší pozici ve státě ze skromných, neřku-li nuzných poměrů. V japonských publikacích o nejvýznamnějších mužích západního světa mu byly věnovány celé kapitoly především díky jeho heroismu a romantickému životnímu osudu.

Vzhledem ke kombinaci výše zmíněných faktorů se mnozí Japonci té doby v Mussolinim shlíželi. Italský vůdce jim navíc věnoval i jeden svébytný komentář: „*V Japonsku není třeba, aby došlo ke vzniku fašistické strany, neboť Japonci jsou rození fašisté.*“ Byť tato jeho

poznámka může vyznít poněkud přehnaně, názorně demonstruje, že Mussolini shledával japonskou kulturu a japonské hodnoty hodnými následování a nahlížel na ně v pozitivním světle. Z jeho úhlu pohledu byl tedy zřejmě i Mišima rozeným fašistou.

Článek Romana Vulpittaho Yukio Mishima, Yojuro Yasuda, & Fascism, Part 1 byl převzat ze stránek Counter-Currents Publishing.